

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АЛЬ-ГХАНІМІ КАБАС ДЖАМІЛЬ РАШІД

УДК 378.091:33=111

**НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНИХ
АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ**

Спеціальність 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі методики викладання української та іноземних мов і літератур Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, професор
БЕХ Петро Олексійович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Інституту філології, проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародні зв'язки).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЗАДОРЖНА Ірина Павлівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри практики англійської мови та методики її викладання;

кандидат педагогічних наук
ЯРОШЕНКО Олеся Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
викладач кафедри англійської мови і перекладу.

Захист відбудеться « 6 » жовтня 2017 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.001.49 в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14, ауд. 134.

Із дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, кімн. 12).

Автореферат розіслано «31» серпня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Лазер-Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Розширення міжнародних зв'язків актуалізує вимогу підготовки висококваліфікованих філологів із відмінним знанням іноземних мов, які зможуть успішно брати участь в міжнародних проектах, обмінюватись інформацією з іноземними партнерами, сприяти трансляції нових знань і цінних ідей. Оскільки англійська мова (АМ) визнана мовою міжнародного спілкування, дедалі важливішим для студентів-філологів стає оволодіння на належному рівні англійськими навичками та вміннями для ефективного виконання професійних обов'язків у різних галузях.

Вагомим компонентом підготовки філологів є навчання читання англійських академічних текстів (ЧААТ), які є потужним джерелом мовної, мовленнєвої та фахової інформації, забезпечують широкі можливості для подальшого навчання, допомагають розвивати та вдосконалювати не лише вміння читання, але й уміння говоріння та письма, привертають увагу читачів до певних професійних проблем, мотивують студентів до подальшого їх дослідження.

Читання академічних текстів уможливує зосередження не лише на формуванні навичок та вмінь читання, а й на оволодінні змістом професійних дисциплін. Таке зміщення акцентів створює ситуацію, коли основна увага спрямовується власне на зміст, а мовленнєві навички та вміння розвиваються певною мірою імпліцитно, оскільки зусилля читача скеровані, в першу чергу, на розуміння смислу. Іншими словами, студенти оволодівають інтегрованими знаннями та вміннями, акцентуючи увагу на змісті текстів з фахових дисциплін.

Оскільки читання вважається важливим компонентом академічної підготовки, аналіз сучасної літератури свідчить про численні спроби дослідити сутність поняття, яке і на сьогодні знаходиться в центрі уваги дослідників (Дж. Бемфорд (J. Bamford), Е. Б. Бернхардт (E. B. Bernhardt), З. Брезнітц (Z. Breznitz), Р. Р. Дей та Дж. В. Бемфорд (R. R. Day, J. W. Bamford), В. Грейб (W. Grabe), К. Кода (K. Koda), К. Лемс, Л. Д. Міллер, Т. М. Соро (K. Lems, L. D. Miller, T. M. Soro), К. Мокхарті (K. Mokharti), І.С. П. Нейшн (I. S. P. Nation), Ф. Сміт (F. Smith), С. Ургухарт, С. Веір (S. Urquhart, C. Weir), Т. Хадсон (T. Hudson), Дж. С. Хеджкок та Д. Р. Ферріс (J. S. Hedgcock, D. R. Ferris) та ін.). Сучасні моделі читання базуються на ідеях інтеграції мовленнєвих навичок та вмінь, визначальної ролі мети, врахуванні відносин між автором і читачем (В. Кінтч (W. Kintsch), Л. МакНейл (L. McNeil), С. Перфетті (C. Perfetti), К. Становіч (K. Stanovich). У сучасних дослідженнях спостерігається зміщення акцентів з розуміння тексту на читачів (оскільки сприйняття інформації значною мірою залежить від їхніх знань, інтересів, стратегічної усвідомленості тощо) та їхньої реакції на текст.

За останні десятиліття здійснено низку досліджень з проблеми формування іншомовної компетентності в читанні студентів ВНЗ. У результаті було розроблено методики навчання професійно орієнтованого іншомовного читання студентів-філологів (Т. О. Вдовіна, Л. Г. Кожедуб, І. В. Корейба, Е. В. Поманісочка, Г. В. Рубцова), студентів нефілологічних спеціальностей (Н. З. Магазова), зокрема, технічних (І. Я. Литвиненко), економічних

(С. В. Радецька), інженерних (Ю. В. Романюк); студентів факультету управління (С. А. Львова).

Аналіз досліджень свідчить про певну увагу науковців до навчання читання іншомовних академічних текстів. Так, О. С. Малюга запропонував методику навчання читання наукових англomовних текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей. В. Грейб та Ф. Л. Столлер (W. Grabe, F. L. Stoller) розробили вказівки для вчителів/викладачів АМ як іноземної щодо навчання читання академічних текстів. Г. Ходкевич (H. Chodkiewicz) зроблено спробу окреслити основні аспекти навчання майбутніх філологів читання академічних текстів АМ.

Проте, аналіз сучасної наукової літератури продемонстрував, що на сучасному етапі не розроблено методику навчання майбутніх філологів (МФ) читання академічних текстів АМ.

Типовим і основним жанром академічного письма є наукова стаття, яка зазвичай описує останні наукові досягнення вчених і відповідно є надійним джерелом інформації, професійно важливої читачеві. Оскільки більше, ніж 90 % сучасних наукових журналів публікують англійською (К. Хайленд (K. Hyland)), МФ необхідно оволодіти вміннями читання автентичних наукових статей з метою отримання цінної інформації та ознайомлення зі стандартами академічного спілкування для виконання професійних обов'язків на належному рівні.

Обсяг, різноманітність тематики, лінгвістичні та структурні особливості наукових статей дають змогу студентам читати доволі значну їх кількість, добирати тексти відповідно до власних уподобань та згідно з визначеними критеріями. Таким чином, читання наукової статті забезпечує не лише формування та вдосконалення компетентності в академічному читанні, але й ґрунтовно розширює знання студентів з дисциплін професійного циклу.

Оскільки статті можуть бути доволі важкими для розуміння, студенти повинні оволодіти низкою когнітивних, метакогнітивних та компенсаторних стратегій, які вони зможуть використовувати у вивченні АМ та в подальшій професійній діяльності.

Отже, **актуальність** дослідження зумовлена:

- необхідністю покращення підготовки МФ шляхом зосередження уваги в процесі читання не на мові, а на паралельному оволодінні мовленнєвими навичками і вміннями та змістом дисциплін професійного циклу;
- важливістю оволодіння МФ вміннями ЧААТ для належного виконання професійних обов'язків;
- нестачею досліджень з проблеми навчання МФ ЧААТ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність» (№11БФ 044-01). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Протокол № 5 від 20.12.2016 р.)

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, практично розробити та експериментально перевірити методику навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів.

Відповідно до мети дослідження визначено такі основні **завдання**:

1. Проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми навчання читання іноземною мовою, визначити методичні та психологічні передумови навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів.

2. Виділити ефективні стратегії, які доцільно використовувати для читання англomовних академічних текстів.

3. З'ясувати основні лінгвальні та екстралінгвальні особливості наукових статей з фаху та визначити критерії їх відбору.

4. Обґрунтувати принципи навчання, виділити етапи, розробити систему вправ і завдань та створити модель навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів.

5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики та укласти методичні рекомендації для викладачів щодо організації і проведення відповідного навчання.

Об'єктом дослідження є процес навчання майбутніх філологів читання англomовних текстів.

Предметом дослідження є методика навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що формування у МФ компетентності в ЧААТ повинно базуватись на ідеях інтегрованого та рефлексивного підходів; передбачати: 1) три етапи формування компетентності в читанні академічних текстів (підготовчий, спрямований на розвиток розуміння студентами структурних та лінгвістичних особливостей академічного дискурсу і формування стратегічної усвідомленості; реалізаційний, на якому здійснюється активізація попередніх знань; розвиток лексичних, граматичних навичок, прогностичних умінь; формування і розвиток умінь читання та навчальних умінь; інтегративний, спрямований на розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел); 2) систему вправ і завдань, яка складається з підсистем, що корелюють з виділеними етапами і, в свою чергу, включають групи вправ і завдань; 3) циклічну модель навчання МФ ЧААТ.

Відповідно до мети та поставлених завдань було використано **комплекс методів дослідження**:

– *теоретичних*: критичний аналіз педагогічних, психологічних, лінгвістичних і методичних джерел, навчальних планів та програм дисциплін з підготовки студентів-філологів для визначення теоретичних передумов дослідження; аналіз завдань міжнародних тестів з АМ для обґрунтування ефективних критеріїв оцінювання рівня сформованості у МФ компетентності в ЧААТ; вивчення досвіду студентів четвертого курсу у читанні академічних текстів; моделювання навчального процесу;

– *емпіричних*: опитування студентів із метою розробки методики навчання МФ ЧААТ; тестування МФ для виявлення рівня сформованості

компетентності в ЧААТ; наукове спостереження за організацією навчального процесу; експериментальне навчання; якісний і кількісний аналіз експериментальних даних;

– *методи математичної статистики* для обробки результатів експерименту.

Наукові положення, що виносяться на захист:

1. Ефективність ЧААТ залежить, у першу чергу, від рівня сформованості у студентів лексичних, граматичних навичок; мовленнєвих умінь читання; навчальних умінь; декларативних та процедурних знань, а також взаємодії між зазначеними компонентами.

2. Серед низки факторів, які впливають на ефективність навчання МФ ЧААТ, найбільш вагомими є: внутрішня і зовнішня мотивація студентів, знання предмету, ефективне використання стратегій, соціальна взаємодія, рефлексивна самооцінка, автономія МФ, чітко визначені індивідуальні навчальні цілі, коректна організація навчального процесу, яка передбачає інтенсивну практику, розвиток умінь ЧААТ інтегровано з поглибленням знань з предмету, розвитком умінь говоріння та письма.

3. Крім традиційних видів (ознайомлювальне, переглядове, вивчаюче), читання академічних текстів передбачає ще й критичне читання, яке включає комплексний аналіз і оцінку авторської думки, викладеної експліцитно чи імпліцитно, інтеграцію ідей, визначення їх важливості та пріоритетності, оцінку авторської аргументації, формулювання власних ідей на основі отриманих із тексту.

4. Навчання МФ ЧААТ повинно включати три етапи: підготовчий, реалізаційний (дотекстовий, текстовий, післятекстовий) та інтегративний.

5. Високого рівня сформованості компетентності в ЧААТ можна досягти за допомогою системи вправ і завдань, яка охоплює шістнадцять підгруп, спрямованих на розвиток розуміння студентами структурних та лінгвістичних особливостей академічного дискурсу, стратегічної усвідомленості; активізацію попередніх знань; розвиток лексичних, граматичних навичок, прогностичних умінь; формування і розвиток умінь читання та навчальних умінь; удосконалення вмінь критичного читання; розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел.

Наукова новизна одержаних результатів:

– *уперше* теоретично обґрунтовано і розроблено методику навчання майбутніх філологів читання англомовних академічних текстів: визначено три етапи навчання читання академічних текстів (підготовчий, реалізаційний, інтегративний); запропоновано систему вправ і завдань, яка корелює з виділеними етапами; створено циклічну модель відповідного навчання;

– *удосконалено* структуру компетентності в читанні іншомовних академічних текстів; вимоги до рівня її сформованості у майбутніх філологів; критерії відбору англомовних академічних текстів;

– *подальшого розвитку* набуло дослідження проблеми добору і використання ефективних стратегій для читання англомовних академічних текстів.

Практичне значення дослідження полягає у відборі та організації матеріалу для навчання МФ ЧААТ; формуванні комплексів вправ і завдань; реалізації запропонованої моделі у навчальному процесі ВНЗ; укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо навчання ЧААТ. Матеріали дисертації можуть бути використані для навчання МФ, розробки програм дисциплін, подальшого професійного розвитку відповідних фахівців.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (акт упровадження № 3251 від 15.10.2015 р.), Краматорського економіко-гуманітарного інституту (акт упровадження № 7 від 30.03.2015 р.), Полтавського університету економіки і торгівлі (акт упровадження № 05–30/243 від 27.05.2016 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на *міжнародних конференціях*: «Мова: класичне – модерне – постмодерне» (Київ, 22 листопада, 2013), «Сучасна філологія: парадигми, напрями, проблеми» (Київ, 9 жовтня, 2014), «Управлінські компетенції викладача вищої школи» (Київ, 28 лютого, 2014), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 24-26 листопада, 2016), «Проблеми емпіричних досліджень у психології і гуманітарних науках» (Київ, 20-21 січня, 2017); Всеукраїнській науковій конференції «Філологічна наука в інформаційному суспільстві» (Київ, 10 квітня, 2014), Всеукраїнських наукових читаннях «Дух нового часу у дзеркалі слова і тексту» (Київ, 8-10 квітня, 2015).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 6 одноосібних публікаціях автора, серед яких 4 статті у фахових педагогічних виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні (Багдад, Ірак), тези доповіді на міжнародній конференції.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 273 найменувань (із них 38 українською та російською мовами, 235 – англійською мовою), 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 323 сторінки. У праці подано 19 таблиць і 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено проблему, об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні передумови навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів»** – проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми, визначено методичні та психологічні передумови навчання МФ ЧААТ, конкретизовано ефективні стратегії для навчання читання академічних текстів.

На основі аналізу сучасних досліджень з проблеми виокремлено положення, які було враховано у процесі розробки методики навчання МФ ЧААТ: використання ідей інтегрованого (взаємопов'язане навчання читання з навчанням письма і говоріння, а також формування навичок та вмінь читання

паралельно з розширенням знань з фахових предметів) та рефлексивного (забезпечення усвідомлення студентами результатів своєї діяльності, прагнення до пошуку шляхів її покращення, самоконтроль та самооцінка) підходів; аналіз академічних текстів з метою подальшого врахування їхніх особливостей у процесі читання та попередження ймовірних труднощів, з якими можуть зіткнутись студенти; активізація попередніх знань читачів, поглиблення знань з предметів, розвиток граматичних та особливо лексичних навичок МФ; ретельний відбір текстів; зосередження на візуальній інформації та засобах візуалізації (у процесі читання та подальшого аналізу) з метою кращого розуміння тексту; забезпечення інтенсивного та екстенсивного читання студентами; ознайомлення МФ з ефективними стратегіями, заохочення їх до використання стратегій залежно від типу тексту та цілей, а також з урахуванням індивідуальних особливостей; проблемне навчання з метою розвитку творчості, особистих якостей; урахування індивідуальних особливостей студентів.

Встановлено, що читання передбачає процеси нижчого (автоматичне розпізнавання слів, синтаксичних моделей, комбінування значень слів і моделей в смислові блоки) та вищого (виокремлення основних та супутніх ідей тексту, інтерпретація інформації) рівнів. Процеси нижчого рівня, які можуть бути автоматизованими, пов'язані з формуванням відповідних навичок, тоді як процеси вищого рівня передбачають розвиток певних умінь. Важливу роль у ефективному функціонуванні процесів двох рівнів відіграє робоча пам'ять, а особливо її основний компонент – виконавчий контроль.

Компетентність у читанні академічних текстів визначено як здатність читати автентичні фахові академічні тексти з різним рівнем розуміння залежно від цілей читання. На основі аналізу наукової літератури встановлено основні компоненти зазначеної компетентності: знання, лексичні та граматичні навички, мовленнєві та навчальні вміння. У дисертації конкретизовано вимоги до рівня сформованості компетентності в ЧААТ студентів четвертого курсу – майбутніх філологів. Мовленнєві вміння класифіковано відповідно до видів читання.

Обґрунтовано відповідність між цілями та видами читання і зроблено висновок, що читання академічних текстів передбачає залучення різних його видів (ознайомлювального, вивчаючого, пошукового, критичного) залежно від цілей студентів та особливостей тексту. Критичне читання охоплює комплексний аналіз й оцінку авторської думки, викладеної експліцитно чи імпліцитно, інтеграцію ідей, визначення їх важливості та пріоритетності, оцінку авторської аргументації, формулювання власних ідей на основі отриманих з тексту.

Визначено взаємопов'язані фактори, що впливають на ефективність навчання читання, а саме: внутрішня і зовнішня мотивація студентів, інтенсивна практика, знання предмету, використання ефективних стратегій, соціальна взаємодія, рефлексивна самооцінка, автономія студента, усвідомлення індивідуальних навчальних цілей, методично коректна організація навчального процесу, яка передбачає розвиток умінь ЧААТ інтегровано з поглибленням знань з предмету, розвитком умінь говоріння та

письма. На основі аналізу сучасних теорій мотивації визначено шляхи підвищення мотивації студентів до читання іншомовних академічних текстів: створення ситуації розвитку; забезпечення ефективного зворотнього зв'язку; заохочення рефлексії студентів; розвиток їхньої самооцінки, здатності визначати індивідуальні цілі; надання можливостей власного вибору; заохочення до самостійного навчання; забезпечення підтримки групи; сприяння розвитку інтересу до певних проблем; розробка особистісно значущих завдань; забезпечення усвідомлення студентами загальних цілей.

Вивчення сучасної літератури (А. Аллан (A. Allan), К. Кода (K. Koda), Дж. Тайлліфер та Т.Пух (G. Taillefer and T. Pugh)) свідчить про можливість використання під час читання іноземною мовою (за умови достатньо високого рівня володіння нею) стратегій, які застосовуються у процесі читання текстів рідною мовою, компенсуючи таким чином недостатній рівень володіння іноземною мовою. На основі аналізу сучасних джерел та результатів опитування 59 студентів четвертого курсу – майбутніх філологів, проведеного у вересні 2014-2015 н. р. у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, зроблено висновок про необхідність цілеспрямованого ознайомлення студентів із ефективними стратегіями, розвитку умінь використовувати стратегії відповідно до цілей та з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей, заохочення МФ до використання стратегій, які вони застосовують при читанні рідною мовою.

У дисертації конкретизовано прямі (запам'ятовування, когнітивні, компенсаторні) та непрямі (метакогнітивні, афективні, соціальні) стратегії, якими повинні оволодіти студенти четвертого курсу для успішного читання автентичних англомовних академічних текстів. Визначено, що важливу роль відіграють метакогнітивні стратегії, які сприяють ефективному моніторингу процесу розуміння академічних текстів на різних рівнях (дотекстові стратегії; стратегії для контролю розуміння слів, речень; стратегії інтерпретації, переструктурування, узагальнення ідей).

У другому розділі – **«Методика навчання майбутніх філологів читання англомовних академічних текстів»** визначено особливості англомовних наукових статей та критерії їх відбору для навчання читання; обґрунтовано принципи навчання, етапи та систему вправ і завдань для навчання МФ ЧААТ; запропоновано модель відповідного навчання.

Визначено і проаналізовано лінгвальні та екстралінгвальні особливості академічних текстів загалом та статті як одного з жанрів академічного дискурсу зокрема, а саме: безособовість; об'єктивність; нейтральність; раціональність; точність, чіткість і ясність викладу матеріалу; однорідність; недвозначність; інтертекстуальність; використання уніфікованої термінології; уникання емоційно-експресивних засобів мовлення; логічність структури; використання довгих складних речень; застосування дискурсивних маркерів, які сприяють кращому розумінню та інтерпретації тексту.

З урахуванням окреслених особливостей, програмних вимог обґрунтовано критерії відбору академічних текстів для навчання МФ інтенсивного та екстенсивного читання АМ: автентичності, мотиваційної

цінності, тематичності, доступності (стосовно змісту та мовних засобів), інформаційної цінності, наукової новизни, методичної цінності (можливість розробки різних вправ і завдань для вдосконалення вмінь читання та інтегрованих завдань із залученням інших видів мовленнєвої діяльності), обсягу тексту.

Відповідно до визначених критеріїв відібрано 47 наукових статей, джерелами яких слугували визнані наукові журнали: *Journal of English Linguistics, International Journal of English Studies, ELT Journal*.

Обґрунтовано принципи навчання МФ ЧААТ: мотиваційної цінності, циклічного оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, а також знаннями предмета, інтегрованого формування навичок та вмінь читання академічних текстів, професійно орієнтованого навчання, посиленості.

Виділено три етапи навчання МФ ЧААТ – підготовчий, спрямований на розвиток розуміння студентами структурних та лінгвістичних особливостей академічного дискурсу і розвиток стратегічної усвідомленості; реалізаційний (дотекстовий – активізація попередніх знань; розвиток лексичних, граматичних навичок, прогностичних умінь; текстовий – формування вмінь читання та розвиток навчальних умінь, післятекстовий – розвиток умінь читання, удосконалення навчальних умінь), інтегративний – розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел.

Розроблено систему вправ і завдань для навчання МФ ЧААТ, яка містить три підсистеми, що корелюють з окресленими етапами і, в свою чергу, передбачають групи вправ і завдань, спрямовані на формування та удосконалення навичок і вмінь читання академічних текстів, навчальних умінь, розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел. Цю систему та відповідні типи вправ і завдань для навчання МФ ЧААТ представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Система вправ і завдань для навчання МФ ЧААТ

Етап	Підетап	Підсистеми вправ і завдань	Групи вправ і завдань	Види вправ і завдань
Підготовчий		Підсистема 1 для розвитку розуміння студентами структурних та лінгвістичних особливостей академічного дискурсу і стратегічної усвідомленості	Група 1.1. Розвиток розуміння студентами структурних особливостей академічного дискурсу.	Аналіз структурних особливостей академічних текстів, визначення подібностей і відмінностей між різними текстами, аналіз лінгвістичних особливостей академічних текстів, їх порівняння; ознайомлення з новими стратегіями, їх використання та аналіз ефективності.
			Група 1.2. Розвиток розуміння студентами лінгвістичних особливостей академічного дискурсу.	
			Група 1.3. Формування стратегічної усвідомленості.	

Реалізаційний	Дотекстовий	<i>Підсистема 2</i> для активізації знань предмету, розвитку лексичних, граматичних навичок, прогностичних умінь	Група 2.1. Активізація знань предмету.	Передбачення змісту статті на основі назви/ анотації/ ключових слів; переклад (зі словником, без словника); вивчення нових слів; визначення ключових слів; знаходження співвідношень; заповнення пропусків словами; читання з використанням стратегій; аналіз абзацу, який викликає труднощі; підтвердження/спростування передбачень; визначення ключів, які позначають основні структурні частини; відповіді на альтернативні запитання / тести множинного вибору, відповіді на запитання; визначення основної ідеї кожного абзацу; написання плану тексту; виправлення неправильних тверджень; постановка власних запитань до тексту; дискусія в парі / групі.
			Група 2.2. Розвиток прогностичних умінь.	
			Група 2.3. Розвиток лексичних навичок.	
			Група 2.4. Розвиток граматичних навичок.	
	Текстовий	Для формування вмінь читання академічних текстів, розвитку навчальних умінь	Група 2.5. Розвиток навчальних умінь.	
			Група 2.6. Формування вмінь ознайомлювального читання академічних текстів.	
			Група 2.7. Формування вмінь пошукового читання академічних текстів.	
			Група 2.8. Формування вмінь вивчаючого читання академічних текстів.	
	Післятекстовий	Для розвитку вмінь читання академічних текстів, удосконалення навчальних умінь	Група 2.9. Удосконалення навчальних умінь.	
			Група 2.10. Розвиток умінь читання академічних текстів.	
Група 2.11. Розвиток умінь критичного читання.				
Інтегративний	<i>Підсистема 3</i> для розвитку вмінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел	Група 3.1. Розвиток умінь інтегрувати інформацію з різних джерел.	Порівняння та аналіз інформації з різних джерел; її узагальнення; презентація; дискусія; написання тез / резюме тощо.	
		Група 3.2. Розвиток умінь використовувати інформацію з тексту.		

Запропонована система вправ і завдань розроблена з урахуванням визначених вище факторів, що сприяють ефективності навчання читання, і характеризується такими особливостями: 1) усі запропоновані вправи є вмотивованими, 2) більшість з них містять завдання на рефлексію, що сприятиме розвитку в студентів відповідних умінь, 3) цілі вправ і завдань чітко визначені з метою мотивації студентів та заохочення до формулювання індивідуальних цілей; 4) значну увагу приділено активізації та поглибленню знань предмета на дотекстовому етапі; 5) на кожному етапі передбачено вправи для розвитку вмінь використовувати стратегії; 6) з метою розвитку автономії студентів контроль викладача поєднується із самоконтролем; 7) розвиток умінь

читання здійснюється інтегровано з уміннями говоріння та письма; 8) більшість вправ і завдань спрямовані на вирішення певної проблеми; 9) у системі передбачено як індивідуальну, так і парну та групову форми роботи.

Наведемо приклади вправ і завдань кожної підсистеми.

Приклад 1 (підсистема 1, група 1.1).

Мета: формувати знання структурних особливостей наукової статті, розвивати вміння визначати структурні особливості тексту.

Інструкція: *To comprehend articles it is necessary to know and understand their structure. Read the two articles and characterize their structure. Represent them graphically. Find similarities and differences.*

Приклад 2 (підсистема 1, група 1.2).

Мета: формувати знання лінгвістичних особливостей наукової статті, розвивати вміння визначати та порівнювати лінгвістичні особливості, формувати уміння відбирати статті для читання, розвивати рефлексивні уміння.

Інструкція: *To comprehend articles it is necessary to know and understand their linguistic features and be able to select them. Look for some other articles in the Internet using the suggested sources or any expert sources in the field of Linguistics or FL teaching and analyze their linguistic features. Compare the linguistic features of the articles with the features of those from the previous exercise.*

Reflection: *How important is it to be aware of linguistic features of the article? How does it contribute to the comprehension?*

Приклад 3 (підсистема 1, група 1.3).

Мета: розвивати стратегічну усвідомленість та рефлексивні вміння.

Інструкція: *As comprehension of articles can be quite challenging, experienced and effective readers use efficient strategies to understand the context better and monitor the process. Read the information about pre-reading strategies. Read the article in detail employing the suggested strategies.*

Strategy use:

Previewing strategies are particularly beneficial when reading articles because they often have explicitly marked structure that help readers identify the goals of reading...

Reflection: *Which of the strategies was of greater use? Why? When would you recommend to use concept maps and when generating questions?*

Приклад 4 (підсистема 2, група 2.2).

Мета: розвивати прогностичні та рефлексивні вміння.

Інструкція: *It is very important for the reader to be able to anticipate the structure and the content of the article as it will help the reader understand what to look for and what to focus on. Look at the title of the article and the key words. What is it going to be about? Read the article to find out whether your predictions were right.*

The title: Where do Phonemes Come from? A View from the Bottom.

The key words: phoneme, perception, structuralism, categorization, unsupervised learning, basic level.

Reflection: *If you were wrong, analyze the reasons: lack of subject knowledge, unknown words, lack of experience etc.*

Приклад 5 (підсистема 2, група 2.3).

Мета: розвивати лексичні навички та рефлексивні вміння.

Інструкція: *Vocabulary knowledge is extremely important for academic reading. Read the abstract and translate it into Ukrainian in the written form guessing the meaning of unknown words. Underline the unknown words which made the translation difficult. Look them up in the dictionary and correct your translation. Compare the two translations. Learn the new words.*

Reflection: 1. *How important are lexical skills for article comprehension? What are the peculiarities of the research article vocabulary?*

2. *Analyze the two variants of translation. Do they differ greatly? Do you have an appropriate level of lexical skills? Are you going to develop them? If yes, how.*

Приклад 6 (підсистема 2, група 2.5).

Мета: розвивати стратегічну усвідомленість, формувати вміння використовувати метакогнітивні стратегії, розвивати рефлексивні вміння.

Інструкція: *Task 1. To better comprehend the text it is beneficial to use strategies. Read the fragment of the article and apply the strategies suggested in the table.*

Task 2. Next day review what you have highlighted or/ and annotated and be ready to summarise the key points of the fragment.

Reflection: *Compare your notes with those of your friend. Did you experience the same difficulties? How helpful are the strategies?*

Strategy use:

- *as you read, underline or highlight key passages and make notes or brief annotations in the margins of the copy; later reviewing your notes you can easily recall the key points; ...*

Приклад 7 (підсистема 2, група 2.8).

Мета: формувати вміння вивчаючого читання, розвивати рефлексивні вміння.

Інструкція: *It is necessary to develop reading for a detail skills to be able to comprehend all the details of the text. Read the text employing effective strategies and summarize the main idea of each paragraph in one sentence.*

Reflection: *Does summarizing the main idea of each paragraph help to comprehend the meaning of the text?*

Приклад 8 (підсистема 2, група 2.10).

Мета: розвивати уміння читання академічних текстів, рефлексивні уміння; оцінити рівень розуміння тексту читачем.

Інструкція: *Read the article in detail. Answer the following questions:*

1. *When did context become one of the main focus in linguistics?*
2. *What is semantic anomaly and when does it occur?..*

Reflection: *How does reading for a detail differ from skimming and scanning? What difficulties may arise?*

Приклад 9 (підсистема 2, група 2.11).

Мета: розвивати уміння критичного читання академічних текстів, рефлексивні вміння.

Інструкція: *To comprehend the text globally and analyze it critically it is helpful to summarize it. Write a summary of the article. Compare your summary with the ones of your friends. Discuss and make a group version of the summary.*

Reflection: *Did the summary help you to comprehend the text better? What are the challenges of the summary?*

Remember:

The goal of a summary is to retain the most important information of the article: its main idea along with essential details that explain or prove the writer's point.

Приклад 10 (підсистема 3, група 3.1).

Мета: розвивати вміння інтегрувати інформацію, рефлексивні вміння.

Інструкція: *It is very important to learn to synthesize information from different sources to be able to use it in professional settings. Find several articles that deal with the same topic in the field of foreign language teaching. Analyze critically the information, compare and contrast it, synthesize it into a presentation which should cover the following: 1. Importance of the topic. 2. The overview of the recent research on the topic. 3. Main ideas. 4. The problems that need further investigation and analysis.*

Reflection: *Think on the following:*

1. *Did your presentation cover all the necessary parts?*
2. *Analyze how each part was presented.*
3. *Do you think students understood the ideas you presented? If no, why?...*

Приклад 11 (підсистема 3, група 3.2).

Мета: розвивати вміння використовувати інформацію в ситуаціях професійного спілкування, рефлексивні вміння.

Інструкція: *Using information from the article "The Role of Context in Word Meaning Construction: A Case Study" by M. D. P. Requejo explain to the students the role of the context in word meaning construction. Apply examples from different sources (TV, media etc.).*

Reflection: *Think on the following:*

1. *Do you think students understood the material you presented? If no, why?*
2. *Do you think you personally understand the topic you presented?*
3. *What information needs further study?*
4. *What would you like to change in your presentation?...*

У роботі запропоновано модель навчання МФ ЧААТ, яка корелює із обґрунтованими принципами, характеризується системністю, послідовністю, взаємопов'язаністю компонентів, ураховує особливості модульної побудови навчального процесу. При створенні моделі ми брали до уваги: об'єкт (навчання МФ ЧААТ); мету (визначення послідовності дій викладача для розвитку вмінь ЧААТ), суб'єкти навчання (студенти четвертого курсу – майбутні філологи); очікувані результати (здатність розуміти загальний зміст та деталі академічних текстів, аналізувати їх критично, використовуючи види читання та стратегії відповідно до мети); навчальну дисципліну / дисципліни, у межах якої / яких побудовано модель («Практичний курс англійської мови» інтегровано з іншими фаховими дисциплінами); засоби навчання

(запропоновану систему вправ і завдань та розроблені на її основі комплекси вправ і завдань); контроль його результатів (поточний (який включає самоконтроль), модульний та підсумковий види контролю); реалізацію розробленої моделі у кредитно-модульній системі навчання. Самоконтроль розглядається як циклічний і тривалий процес, що передбачає такі компоненти: визначення та усвідомлення навчальних цілей, моніторинг власних досягнень, самооцінка, внесення необхідних коректив.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності методики навчання майбутніх філологів читання англомовних академічних текстів»** описано методичний експеримент, інтерпретовано його результати, розроблено методичні рекомендації щодо навчання МФ ЧААТ.

Перевірка запропонованої методики здійснювалась у ході експерименту, який проводився в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка у вересні – листопаді 2014-2015 н. р. В експериментальному навчанні взяли участь 59 студентів четвертого курсу – майбутніх філологів, які склали ЕГ-1 та ЕГ-2.

На першому етапі було окреслено мету та завдання експерименту, конкретизовано варійовану умову, окреслено його структуру, визначено критерії оцінювання рівня сформованості у студентів компетентності в ЧААТ, обрано метод статистичної обробки результатів, підготовлено експериментальні матеріали.

Метою експерименту було перевірити ефективність запропонованої методики навчання МФ ЧААТ, дієвість розробленої системи вправ і завдань, а також визначити більш оптимальний варіант методики залежно від співвідношення завдань для аудиторної та самостійної роботи на підготовчому етапі.

Проведений експеримент був *навчальним*, оскільки передбачав формування у МФ компетентності в ЧААТ; *природним*, оскільки проводився в звичайних для студентів умовах під час аудиторних занять та частково під час самостійної роботи, без зміни складу груп, без спеціального відбору учасників; *відкритим*, оскільки не заперечував можливості певних змін у ході експерименту; *вертикально-горизонтальним*: вертикальний характер експерименту дав змогу перевірити ефективність розробленої методики навчання МФ ЧААТ, а горизонтальний – визначити оптимальний варіант методики.

Варійованою умовою експерименту було співвідношення завдань для аудиторної та самостійної роботи на підготовчому етапі. Згідно з *варіантом А* студенти ознайомились із стратегіями читання та вправлялись у їх використанні на аудиторних заняттях, а потім продовжували застосовувати під час самостійної роботи. Крім того, для ознайомлення студентів із структурними та лінгвістичними особливостями академічного дискурсу, кращого розуміння ними особливостей наукової статті на аудиторних заняттях проводились евристичні бесіди. Частина вправ на розуміння специфіки академічного дискурсу виконувалась на аудиторних заняттях, а частина – в позааудиторний час як домашнє завдання. Відповідно до *варіанту Б* МФ самостійно опрацьовували запропоновану інформацію про ефективні стратегії та основні

особливості наукової статті і виконували відповідні завдання у процесі позааудиторної самостійної роботи.

Враховуючи особливості англомовного академічного дискурсу, критеріями рівня сформованості компетентності в ЧААТ у студентів було визначено: розуміння загального змісту тексту, розуміння детального змісту тексту, виокремлення та розуміння специфічної інформації, вміння аналізувати отриману інформацію, вміння інтегрувати інформацію з різних джерел.

Середні показники перед- і післяекспериментальних зрізів представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Середні показники перед- і післяекспериментальних зрізів

Індекс групи	Середній коефіцієнт навченості		Приріст коефіцієнта навченості
	до експериментального навчання	після експериментального навчання	
ЕГ-1	0,55	0,81	0,26
ЕГ-2	0,56	0,77	0,21

Одержані результати, достовірність та об'єктивність яких було перевірено за допомогою багатофункціонального статистичного критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера та U-критерію Манна-Уїтні, свідчать про ефективність запропонованої методики навчання МФ ЧААТ, а також про більшу результативність варіанту А, який передбачав поєднання аудиторної та самостійної роботи на підготовчому етапі.

З урахуванням результатів проведеного теоретичного, практичного та експериментального дослідження укладено методичні рекомендації щодо навчання МФ ЧААТ.

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких висновків:

1. Аналіз сучасного стану вивчення проблеми навчання читання іншомовних текстів продемонстрував її недостатню розробленість та уможливив виокремлення положень, які було покладено в основу дослідження, а саме: використання ідей інтегрованого та рефлексивного підходів; аналіз академічних текстів з метою подальшого врахування їхніх особливостей у процесі читання та попередження ймовірних труднощів, з якими можуть зіткнутись студенти; активізація попередніх знань читачів, поглиблення знань з предметів, розвиток граматичних і лексичних навичок; ретельний відбір текстів; використання засобів візуалізації (у процесі читання та подальшого аналізу) з метою кращого розуміння тексту; залучення інтенсивного та екстенсивного читання; ознайомлення студентів із ефективними стратегіями ЧААТ, заохочення їх до використання стратегій залежно від типу тексту, цілей читання, а також з урахуванням власного навчального стилю; проблемне навчання з метою розвитку творчості, особистих якостей МФ; урахування індивідуальних особливостей студентів.

У результаті аналізу психологічних передумов встановлено, що читання передбачає процеси нижчого та вищого рівнів. Для перших характерне автоматичне розпізнавання слів, синтаксичних моделей, комбінування значень слів і моделей в смислові блоки, для других – виокремлення основних та супутніх ідей тексту, інтерпретація інформації тощо. Процеси нижчого рівня є автоматизованими і пов'язані з формуванням навичок, а процеси вищого рівня передбачають розвиток відповідних умінь. У досвідчених читачів зазначені процеси функціонують одночасно, а цілі визначають процеси, які домінують. Встановлено виняткову роль робочої пам'яті та особливо її основного компоненту – виконавчого контролю у функціонуванні зазначених процесів.

Компетентність у читанні іншомовних академічних текстів визначено як здатність читати автентичні фахові академічні тексти з різним рівнем розуміння залежно від цілей читання. Основними компонентами зазначеної компетентності є знання, лексичні та граматичні навички, мовленнєві та навчальні уміння. У роботі конкретизовано вимоги до рівня сформованості компетентності в ЧААТ студентів четвертого курсу – майбутніх філологів відповідно до зазначених компонентів.

2. У дисертації стратегії читання академічних текстів трактуються як прийоми, відкриті для усвідомленої рефлексії і обрані читачем для вирішення певної проблеми чи досягнення визначеної мети під час читання академічних текстів.

Зроблено висновок про необхідність цілеспрямованого навчання студентів використовувати ефективні стратегії з урахуванням індивідуальних психологічних особливостей та цілей, аналізувати ефективні стратегії, які студенти застосовують при читанні рідною мовою з метою перенесення відповідних умінь в іншомовний контекст.

У дисертації конкретизовано прямі (запам'ятовування, когнітивні, компенсаторні) та непрямі (метакогнітивні, афективні, соціальні) стратегії, якими повинні оволодіти студенти четвертого курсу для успішного читання автентичних англійських академічних текстів.

3. Визначено основні особливості наукових статей з фаху: безособовість; об'єктивність; нейтральність; раціональність; точність, чіткість і ясність викладу матеріалу; однорідність; недвозначність; інтертекстуальність; використання уніфікованої термінології; уникання емоційно-експресивних засобів мовлення; логічна структура; використання довгих складних речень; застосування дискурсивних маркерів, які сприяють кращому розумінню та інтерпретації тексту.

З урахуванням окреслених особливостей, програмних вимог обґрунтовано критерії відбору академічних текстів для навчання МФ інтенсивного та екстенсивного читання АМ: автентичності, мотиваційної цінності, тематичності, доступності (стосовно змісту та лінгвістичних засобів), інформаційної цінності, наукової новизни, методичної цінності (можливість розробки різних вправ і завдань для вдосконалення вмінь читання та інтегрованих завдань із залученням інших видів мовленнєвої діяльності), обсягу тексту.

4. Обґрунтовано принципи навчання МФ ЧААТ: мотиваційної цінності, циклічного оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, а також знаннями предмета, інтегрованого формування навичок та вмінь читання академічних текстів, професійно орієнтованого навчання, посиленості.

Виділено три етапи навчання МФ ЧААТ – підготовчий, спрямований на розвиток розуміння студентами структурних та лінгвістичних особливостей академічного дискурсу і формування стратегічної усвідомленості; реалізаційний, на якому здійснюється активізація попередніх знань, розвиток лексичних, граматичних навичок, прогностичних умінь, формування і розвиток умінь читання та навчальних умінь; інтегративний, який передбачає розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел.

Розроблено систему вправ і завдань для навчання МФ ЧААТ, яка містить три підсистеми, що корелюють з окресленими етапами і, в свою чергу, передбачають групи вправ і завдань, спрямовані на формування та удосконалення навичок і вмінь читання академічних текстів, навчальних умінь, розвиток умінь використовувати інформацію з тексту та інтегрувати інформацію з різних джерел.

У роботі запропоновано циклічну модель навчання МФ ЧААТ, яка корелює із обґрунтованими принципами, характеризується системністю, послідовністю, взаємопов'язаністю компонентів, урахуває особливості модульної побудови навчального процесу.

5. Ефективність розробленої методики навчання МФ ЧААТ перевірено за допомогою навчального, природного, відкритого, вертикально-горизонтального експерименту. Його результати, достовірність яких перевірено методами математичної статистики, продемонстрували результативність запропонованої методики, а також довели важливість ознайомлення з ефективними стратегіями та особливостями академічного дискурсу на аудиторних заняттях із використанням евристичної бесіди, дискусії тощо.

На основі положень, обґрунтованих у дисертації, а також аналізу результатів проведеного експерименту сформульовано методичні рекомендації щодо навчання МФ ЧААТ.

Предметом подальших наукових досліджень може стати розробка методики взаємопов'язаного навчання МФ академічного читання та письма.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

I. Статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. Basic Characteristics and Academic Text Selection Criteria for Teaching Philology Students English Academic Reading / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Випуск 32. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – С. 78–87.

2. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. English Academic Reading: Demands for Philology Students Knowledge and Skills / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid //

Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2017. – 1 (306). Частина 2. – С. 6–17.

3. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. Experimental Verification of the Methodology of Teaching Philology Students English Academic Reading / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 2 до Вип. 37: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – Випуск 14. – К. : Гнозис, 2017. – С. 58–65.

4. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. The Problem of Teaching Students Foreign Language Reading Skills in Modern Investigations / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 2 до Вип. 36: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – Випуск 13. – К.: Гнозис, 2016. – С. 330–337.

5. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. Types of Reading: Scanning and Skimming / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 1 до Вип. 37. Том II (70) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2016. – С. 111–118.

II. Статті в зарубіжних виданнях:

6. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. Types of Reading Texts in the English Language / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // NASAQ: A Quarterly Specialist Journal Issuing Educational Psychological Researches. – Baghdad, Iraq. – 2014/6. – Number 2. – P. 516–545.

III. Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації, і тези науково-практичних конференцій:

7. Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. The Teaching Activity in Difficulties of Reading Skills / Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid // Управлінські компетенції викладача вищої школи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28 лютого 2014 р.) – Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – С. 52–54.

АНОТАЦІЯ

Аль-Гханімі Кабас Джаміль Рашід. Навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Дисертація присвячена теоретичному обґрунтуванню, розробленню та експериментальній перевірці ефективності методики навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів. Проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми навчання читання іноземною мовою, визначено

методичні та психологічні передумови навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів. Визначено основні компоненти компетентності в читанні іншомовних академічних текстів, а також конкретизовано вимоги до рівня сформованості компетентності в читанні англomовних академічних текстів студентів четвертого курсу – майбутніх філологів. Виокремлено ефективні прямі та непрямі стратегії, які доцільно використовувати для читання англomовних академічних текстів. Визначено основні особливості наукових статей з фаху та обґрунтовано критерії їх відбору для навчання майбутніх філологів інтенсивного та екстенсивного читання англійською мовою. Обґрунтовано принципи навчання, виділено три етапи навчання майбутніх філологів читання англomовних академічних текстів (підготовчий, реалізаційний та інтегративний). Розроблено систему вправ і завдань, яка містить три підсистеми, що корелюють з окресленими етапами і, в свою чергу, передбачають групи вправ і завдань; побудовано циклічну модель відповідного навчання.

Ефективність запропонованої методики доведено експериментально. За результатами проведеного дослідження укладено відповідні методичні рекомендації.

Ключові слова: майбутні філологи, навчання читання, академічні тексти, наукова стаття, компетентність, вміння, стратегії.

АННОТАЦІЯ

Аль-Гханими Кабас Джаміль Рашид. Обучение будущих филологов чтению англоязычных академических текстов. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена теоретическому обоснованию, разработке и экспериментальной проверке эффективности методики обучения будущих филологов чтению англоязычных академических текстов. Проанализировано современное состояние исследования проблемы обучения чтению на иностранном языке, определены методические и психологические предпосылки обучения будущих филологов чтению англоязычных академических текстов. Определены главные составляющие компетентности в чтении иноязычных академических текстов, а также конкретизированы требования к уровню сформированности компетентности в чтении англоязычных академических текстов студентов четвертого курса – будущих филологов. Выделены эффективные прямые и косвенные стратегии, которые целесообразно использовать при чтении англоязычных академических текстов. Определены главные особенности научных статей по специальности и обоснованы критерии их отбора для обучения будущих филологов интенсивному и экстенсивному чтению на английском языке. Обоснованы принципы обучения, выделены три этапа обучения будущих филологов чтению англоязычных академических текстов (подготовительный, реализационный, интегративный). Разработана

система упражнений и заданий, состоящая из трех подсистем, которые соотносятся с выделенными этапами и, в свою очередь, предполагают группы упражнений и заданий; создана циклическая модель соответствующего обучения.

Эффективность разработанной методики доказана экспериментально. По результатам проведенного исследования предложены методические рекомендации.

Ключевые слова: будущие филологи, обучение чтению, академические тексты, научная статья, компетентность, умения, стратегии.

ABSTRACT

Al-Ghanimi Qabas Jameel Rashid. Teaching Reading English Academic Texts to Philology Students. – Manuscript.

A thesis presented for a Ph.D. (Candidate Degree) in Pedagogical Studies. Research Specialization 13.00.02. – Theory and Methodology of Teaching (Germanic Languages). – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The thesis deals with the problem of teaching reading English academic texts to philology students. The problem of teaching foreign language reading in modern investigations has been examined, the methodological and psychological foundations of teaching philology students English academic reading have been defined in the dissertation. The structure of academic reading competence has been determined and all the components of academic reading competence have been specified. Direct (memory, cognitive and compensation) and indirect (metacognitive, social and affective) strategies, which are incorporated in academic reading, have been specified in the thesis. The conclusion has been made about the necessity to focus on cognitive, metacognitive and compensation strategies in teaching academic reading.

It has been proved that academic reading competence development is influenced by the following factors: learning goals, motivation, practice, subject knowledge, strategy use, social interaction, self-reflection, autonomy support, correctly organized instruction. We consider the latter the dominant one which influences all the other factors.

The main features of academic texts (impersonality, objectivity, neutrality, rationality, stringency, economy, content objectivity, descriptivity, accuracy, uniformity, clarity, precision, unambiguity, intertextuality and referentiality, use of unified terminology, avoidance of emotional and expressive elements, carefully and logically organized structure, use of long sentences loaded with content words, attitudinal adverbs, premodifiers and frequent nominalization, use of discourse linkers which contribute to the reader's orientation in the text and its interpretations), which students should be aware of to better comprehend the texts, have been determined and the criteria for academic texts selection (authenticity, motivating potential, relevance to course topics, content and linguistic accessibility,

informational value, scientific novelty, stimulating effect for further activities, length) have been substantiated.

Teaching reading English academic texts to philology students should be based on the following principles: motivational learning, mastering the linguistic and subject knowledge and skills in a cyclical manner, development of students' academic reading as an integrated skill, profession-oriented learning, correspondence to the students' level of subject knowledge and language proficiency.

The following stages of teaching reading English academic texts to philology students have been determined: *preparatory stage* aimed at promoting students understanding of structural and linguistic features of academic discourse and developing their strategic awareness; *realization stage* which is connected with reading a text and consists of sub-stages (pre-reading directed to activating students' background and subject knowledge, developing lexical, grammatical, prognostic skills; while-reading aimed at developing reading comprehension as well as study skills; post-reading designed to improve critical reading and study skills); *integrative stage* aimed at developing abilities to use the information from the text and integrate information from different sources. The elaborated system of exercises for teaching philology students English academic reading consists of three subsystems which correlate with the stages and include groups of exercises.

The model of teaching reading English academic texts to philology students, which is relevant to the principles of teaching, presupposes coherence, unity, interconnection dependencies of its components, consistency, considers peculiarities of the module system, has been developed.

The effectiveness of the developed methodology of teaching reading English academic texts to philology students has been verified and confirmed during experimental teaching. Based on theoretical study and outcomes resulting from the development and experimental validation of the new methodology, recommendations for teaching reading English academic texts to philology students have been developed.

Keywords: philology students, teaching reading, academic texts, research article, competence, skills, strategies.